
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

APOKALIPTIKUS REMÉNY

JUHÁSZ FERENC

Nem a költéssel kezdem beszédem. De azzal a mozaikállammal, többsejtű országgal, amelyet nem is olyan régen Jugoszláviának hívtak, s amelynek minden tér-részében, amit bejártam (és sokat bejártam!), otthont találtam, rám sugárzó tiszta szemeket, boldog kézszorítás volt fogadásom. És most szét-törve a tegnapi valóság, mint Heinrich Wilhelm von Kleist színmű-kancsója. Darabokban, cserepekben. Bizonyára törvényszerű ez. És bizonyára ősi erők és akaratok fölgyűrődése, vulkánkitörése. Mégis. Mégis. Tudva és elismerve népek, nemzetek, nyelvek függetlenségi és önállósági jogát, a nép és az ember szabadságjogát és személyiségi jogát, az önálló kultúrák virágzás-jogát: nagy fájdalom és szomorúság köve rajtam. Hogy ennyi vér és ennyi jaj és ennyi irgalmatlan szédület és ennyi halál!

Nekünk, költőknek a legnagyobb kötelességünk az egyetemes szellem egyetemes szeretete és tisztelete. Hogy legyen szavunk a gyászra, fájdalomra. Hogy ne az egymástól-elkerítőt védjük szabadságként szavainkkal, de az egymásba-ágazások és összefonódások apostolai legyünk a szellem szigorában és hódolatában, hogy az új határokon átdobjunk egymáshoz szívünket, szellem-kezünk találkozó egymáshoz-érintése legyen a kerítések fölött. Mert ezer a nyelv és ezer a történelem-sejt az emberiség-történelem rejtelmében, ezer a kiszolgáltatottság, elnyomottság, megaláztatás, szégyen, de egy a szellem látástudata és metafizikus hírnök-szolgálat, még ha tízezernél több látás-sejtből rakódik is mozaikosan össze, mint a szitakötő szeme. Ne hagyjuk! Ne hagyjuk becslázódni magunkat. Ne hagyjuk, hogy a boldog egymásba-keveredés helyett a boldogtalan magány hárfapengetői legyünk. Rostély-álarcú vassisakos Orfeuszok egymástól távolodó csillagokon. Ne a harag, a megbékélés legyen hitünk. Legalább mi szőjünk harmatlisztes békesség-hálót szívünkéből csorgó ragyogás-fonalakból, az öröklét-spermából a morzsalékos, riadt, rettegő, egymásra-lándzsázó rész-világok fölé, finom selyem-szálakból olyan világegyetemet, amelynek tér-részeiből egymáshoz futhatunk a hálórács-feszülésen, nem jogot

rabolni, de adni mézet, mezőt, szívverés-kölcsönért szívverés-bizalmat. Nekünk arra van jogunk, hogy azt mondjuk: csak a szabadságra van jogod és mások elnyomására nincs jogod. Hogy azt mondjuk: mások rabsága nem lehet a mi szabadságunk. Hogy azt mondjuk: a világnakbe befér minden nép, minden ember, a világ-éposz az emberiség arannyal bélelt fészke. Mi csak békehozók lehetünk, nem kardsuhogtatók. Mert mi Isten látóbíborának látóidegei, vérerecskéi vagyunk. Az isteni rész finom kapillárisai, idegbozontok, hajszálerecske-hálógomolyok a Titok-egészben. A fény közvetítői, a látást szolgáló molekuláris és vegyi folyamatok hálózat-működése. A költészet nem nemzet fölötti és nyelv fölötti a megformálásban és a megformáltság anyagában, de egyetemes a lét szeretetében, az ember tiszteletében, az egyenlő jogok bizonyosságában, a világitok megismerés-vágyában. Szolgálat és szeretet. Nem gyűlölet és bántalmazás. Úgy hódító, hogy ő lesz a hódítással meghódított. Egyszerű, mint a kék tengerből kiálló fehér sziklahegy. És bonyolultan titokzatos, összetetten kötötten varázslatos, mint az atom szerkezete.

Aki öl: bűnt követ el! Bűnös az öldöklő angyal is! Barátaim! Álljunk közösen az öldöklés Szörny-Angyala elé, szánkából patakzó kékvirágos zöld ággal, mint Sandro Botticelli virágfátyolruhás Tavasza. Hátha visszahúzódik önmagába, mint csigatestbe befele folyva, bugyogva a higanvirág-szemű csigaszarv. A költészet ember-dolog, nem angyal-dolog. Tehát nem a transzcendens tér függvényeiben, hálórács-kürtjében főnnakadt, evickélő, vagy a teremtés előtti feszültség-hiány ürességben lángcsóvaként röpködő, vagy Isten-szolgálatban támolygó angyalok elvont káprázat-szimfóniája. Ember-csinálta dolog a költészet, s mert csak az emberiségtől van történelem, a költészet a történelem része is, aminek viselője és megbélyegzettje. Minden versen ott vannak a történelem ujjlenyomatai, mint páras poháron, puha viaszon, rózsaszirmon, vagy más szilárdabb anyagon. Akár tudja ezt a költő, akár tagadja. Minden vers tele van történelem-fossziliákkal, mint az őspalák, ősközetek. A történelem által összefogdosott lét van a költészetben. Tehát: nem a költészet szállja meg a történelmet, de a történelem szállja meg a költészetet. A költészet nem vonulhat ki a történelemből, csak fordítva! Jaj, mennyi láng, vér, iszonyat, halál! Az elkülönülés-inger, az egyedül-legyek indulata nem akarja az összegészet. Olyan ez, mintha egy összetett szemmel látó természeti lényt ingerelne a domború mezőben többi látás-rész, a többi látást-összegző, össz-látást bizonyító szem-test mozaik. Ez a látás egyensúly-vesztése, a fénypont-félgömbgyűjtemény gömb-vaksága, széthullt látás-kéve. A világpusztulásról írtam époszokat egykor, jajongva és keserűen, siratva ezt az ember-égitestet. És nem kisebb a jajra-ok ma sem. A veszély. Tragikus korban élünk. Új-barbár korban élünk. A pusztulás kora a miénk? Az egész civilizációs gyönyörőség katasztrófát, Apokalipszist hord méhében. Boldogság helyett Emberiség-Temetőt szül, Földgolyó-Halált? Miből lesz hát a mi szabadságunk? Ember-nélküli Földgolyóból, Emberiség-Halálból? Örömmre hát semmi okunk, vigaszra nincs reményünk. Annál inkább a dacról! Hogy mégse! Hogy nem lehet! Hogy nem sza-

bad! Dehát mit ér a dac, ha elolvad a tűzben? Ez mind kérdés. Válaszolatlan. Próbáljuk meg hát a választ: mi, költők, szelídek, nyersek, dacosak, okosak, finnyások, magukat érintetlennek és érinthetetlennek hívók, Isten rózsá-lényéből virágpont gyűjtögetők, az istenhús lényeg fodrai mélyén, a fényporzók, selyempézn-bibék közt arccal, szájjal, lábkezeccékkel kotorászók, matatók, gömbölyű szem-rostánkat sárga szerelemporához dörzsölők, a kopár mindenséget szájunkban, gégebögyünkben és test-szerveinkben mézzé átalakítók, a kozmikus fénytesteket, a világító anyagot szó-nemzett szívvel bepetézők, az alvilágot szemünkkel bevilágítók, hogy fénylenek a halotti árny-hordák, mint a lámpafény felé nyújtott száraz eres marhabél, zsírpapiros. Konokan, makacsul írjuk verseinket. Énekeljünk a tűzben, mint a pokol márványtermeibe száműzött énekesmadarak. Verseink, mint a kivégzettek várakozása. Mert hiszünk a föltámadásban. Ez az apokaliptikus remény! Hogy ez az egész céccó, vers, szűk tú-beszéd, áradó özönlés, hömpölygő ihlet-varázs, versben megmásított természet, teremtés-utánczat második teremtés, halál ellen küzdő titok-borzongás tisztaság, ez a gyászban is örökös ünnep, világ-ünnep, kozmosz-ünnep, ami a költészet: mégse volt hiába! Hogy ráhajol újra inni a versre az ember, s az emberben az emberiség, mint tiszta forrásra a szarvassá változott fiú. Hogy lénye megteljen a költészet-szent megváltás-anyaggal, míg agancsbozótjában a párolgó végtelen csillagbozót. A költészet dolga az alap-okokról beszélni, az alap-állapotokról. Ha mást tenni nem tud: legalább megközelíteni őket. Elmondani, hogy mit jelent: lenni a világban, s hogyan szikrázik a világ mibennünk, hogyan lángol, ég milliárd tényével és érzetével ember-rejtelmünkben? Hogy hogyan virágzik a sejtelem hitünkben, míg kinő gyémántos gyopár-gyapjával és liliomkehely-ágával a szánkából, mint a legendabeli remete száján, hogy miként tenyésztődünk a rejtelemben. Hogy mi a világ mibennünk és mik vagyunk mi a világban. Hogy ez a lét addig halhatatlan, ameddig el nem pusztul a Földgolyó. Hogy miért az élet, mi az élet és milyen az élet. Hogy miért oly egyszerű a nagyon is bonyolult halál?

Mi a költészet titka? Megmondanám, ha tudnám, mi az ember titka. Mi a világ titka? Megmondanám, ha tudnám, mi a költészet titka. Mi a természet titka? Megmondanám, ha tudnám, mi az élet titka. Mi az ember titka? Megmondanám, ha tudnám, mi a teremtés titka. Szavak, szaval, szavak. Titok, titok, titok.

De nem jobb-e, ha nem tudjuk a Titkot, csak vágyunk a Titokra, csak vonzó-dunk a Titokhoz, mint akiket gigászi mágnesszív s ugyanakkor a fékező ellen-erő, mint a szemben-működő sugár-motorok, ha az ós-vonzás és a sugárerő-gát semlegesítő-mezőjű találkozás-központjában lebegünk, mint csillag két kozmikus pólus metszéspontjában. És megtudunk-e valamit a halállal? Hisz a halott nemcsak önmagával azonos. A halott a vak üresség. A fénytelen csönd. A zajos fölbomlás Titok-némasága. Hisz megtöltödvé Titokkal. Hiszen Ó a Titok. Az életláng elpárolgó harmatsöppje. Ime, megint a függetlenség! De nem a halál függetlensége kell nekünk. A halottaké, temetőké. De az a társa-

dalmi, emberi és szellemi függetlenség, amely csak akkor igazi, csak akkor erkölcsi és társas, szellemi szabadság, ha abban mások függetlensége is szabadon tenyészhet, népeké, embereké, nyelveké, fajtáké, költőké, teremtőké, ha a nagy rács-szövedékbe kisebb rács-háló-rendszerek beleszövődve a közös feszülésben. Ha minden élet teremtője és temetője, akár a tenger, akár a föld. Ha átítatja a szeretet, mint szülőágy lepedőjét a vér, zsebkendő-vásznat a könny. Magyar költő vagyok. Testre: keverék, hiszen magyar, sváb, lengyel, olasz, szláv ősök génjei ember-alakomban. De testvéreim vagytok mindnyájan: költők, emberiség. Mert mindegy nekem szín, nyelv, előtörténet, származás, ha lényetekben Istenből kicsípett fénycsöpp, mint éji szentjánosbogár, az éjszaka földi fény-virága pázsitos páfrány-toll potrohában a világító zöld parázsrög. A zöld mirigy-lámpa.

Mélyen tisztelt vendéglátóim! Most, amikor szeretetüktől átítatódva és bizalmuktól fényt lopva szavamba, megköszönöm az Aranykoszorút, kívánom, hogy a költő szavának legyen még jövője az élő emberiségben, legyen napfényes tiszta tér, ahol a varázslat tündökölhét, mint az égitestek fény-szövevénye, hogy legyen hite és hitele a szónak, legyen teremtő békessége az emberi ségnek, népeknek, országoknak, szabadsága a világot habzó léttel telt aranykehelyként fölemelő szeretetnek.